

Справа «Де Хаес і Гійсельс проти Бельгії» (De Haes and Gijssels v. Belgium)

У рішенні, ухваленому у Страсбурзі 24 лютого 1997 року у справі «Де Хаес і Гійсельс проти Бельгії», Суд постановив, що:

- мало місце порушення ст. 10 Конвенції;
- було порушено ч. 1 ст. 6 Конвенції (судове рішення стосовно заявників із приводу розголошення ними неправдивих відомостей обмежувало їхнє право на свободу висловлювання і на безсторонній судовий розгляд).

Суд присудив виплатити заявникам суму в розмірі 851 697 бельгійських франків для покриття витрат, пов'язаних із судовим процесом.

Обставини справи

П. Лео Де Хаес і п. Хуго Гійсельс працюють відповідно редактором і журналістом тижневика «Юмо».

У період між червнем і листопадом 1986 року вони опублікували п'ять статей, в яких критикували трьох суддів і прокурора Антверпенського апеляційного суду за те, що в ході процесу про розірвання шлюбу ті надали право опіки над дітьми батькові, п. Х., бельгійському нотареві, дружина якого та її батьки в порядку кримінального процесу подали заяву, в якій звинувачували його в інцесті й розбещенні дітей. У вказаних статтях суддю і прокурора звинувачено в упередженості при вирішенні справи на користь п. Х., з яким вони поділяли політичні погляди ультраправого ухилу.

Після виходу в світ цих публікацій судді і генеральний прокурор подали позов до брюссельського суду першої інстанції про відшкодування моральних збитків журналістами, а також іншими особами, які брали участь в опублікуванні й розповсюдженні статей. Вони скаржилися на те, що зроблені у статтях заяви були такими, що ображали їхню ділову репутацію і були неправомірними, а тому вимагали номінального відшкодування у розмірі одного франка та опублікування судового рішення у «Юмо» та шістьох щоденних газетах за рахунок відповідачів.

Під час розгляду справи заявники марно намагалися переконати суд узяти до уваги документи, про які згадувалось у статтях, зокрема висновки експертів щодо стану здоров'я дітей, що їх було представлено під час процедури розірвання шлюбу. 29 вересня 1988 року брюссельський суд прийняв рішення на користь суддів, в якому вказувалось, що вони стали жертвами несправедливих зазіхань на їхню честь і репутацію.

Заявники звернулися із заявою до Брюссельського апеляційного суду, який 5 лютого 1990 року підтвердив рішення суду першої інстанції.

Зміст рішення Суду

Суд зазначив, що судове рішення, винесене проти заявників, стосувалося втручання у здійснення їх законного права на свободу висловлювання і що воно мало на меті одну із законних цілей, вказану в ч. 2 ст. 10 Конвенції: захист репутації чи прав потерпілих осіб.

Судове рішення проти заявників базувалося на статтях, які були ними опубліковані в період між 26 червня і 27 листопада 1986 року стосовно справи п. Х., і це мало бути враховано при визначенні ступеня і необхідності вказаного державного втручання.

Статті вміщували велику кількість детальної інформації про обставини, за яких прийнято рішення про надання опіки над дітьми. Ця інформація базувалася на докладному дослідженні скарг, внесених проти п. Х., і висновків декількох експертів, які консультували позивачів при відстоюванні інтересів дітей.

Виходячи з цього, заявників не можна було звинуватити в порушенні професійних обов'язків через опублікування тих фактів, які їм стали відомі в даній справі. Обов'язком преси є публікування достовірної інформації, яка цікава для широкого загалу. І не лише преса, але й громадськість має право на одержання такої інформації. Власне, доля дітей і функціонування судової системи в Антверпені становили громадський інтерес у даній справі.

Апеляційний суд встановив, що заявники винні в поширенні непідтверджених заяв про приватне життя і політичні погляди суддів і прокурора, які внесли позов, і в тому, що вони зробили певні висновки, які стосувалися репутації останніх, заявляючи про упередженість у вирішенні справи п. Х.

Окрім інформації, що її заявники зібрали про поведінку п. Х. з дітьми, інформації, яка сама по собі могла виправдати критику на адресу суддів і прокурора стосовно винесення ними рішення, достовірні факти про політичні симпатії вказаних осіб також могли вплинути на прийняття рішення.

З огляду на обставини справи заявників обвинувачено в поширенні фактів, достовірність яких не викликала сумнівів. Хоча коментарі, зроблені журналістами, містили жорстку критику, вони, однак, відповідали сенсаційності матеріалів, вміщених у статтях.

Роблячи висновок, Суд постановив, що, незважаючи на серйозність обставин справи і питань, які висвітлено, не було необхідності в державному втручанні у здійснення заявниками їхнього права на свободу висловлювання, окрім хіба що заяви, яка стосувалася минулого батька одного із суддів. Отже, було допущено порушення статті 10 Конвенції.

Заявники також скаржилися на те, що Брюссельський суд першої інстанції і апеляційний суд відмовилися узяти до уваги як докази певні документи, що підтверджували факти статей, і вислухати хоча б деяких свідків. Стосовно цього у своєму рішенні Суд постановив, що був порушений принцип рівності сторін у судовому розгляді, а це було порушенням ч. 1 ст. 6 Конвенції.

Суд задовольнив вимогу заявників щодо коштів на відшкодування витрат на опублікування рішення Брюссельського апеляційного суду 5 лютого 1990 року у журналі «Юмо». Стосовно нематеріальних збитків Суд постановив, що визнання порушення ст. 10 і ч. 1 ст. 6 Конвенції є достатньою компенсацією.

Реферативний переклад з англійської мови та опрацювання рішення здійснено у Львівській лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування АПрН України О. О. Бекетовим, Р. М. Москалем, Н. П. Ничай, М. Ю. Пришляк, Т. І. Пашуком, М. Б. Рісним, А.-М. Я. Хом'як.